

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสลับซับซ้อนของข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมทุกวันนี้ บางเหตุการณ์ก่อให้เกิดข้อแย้งขึ้นในสังคม ซึ่งต้องอาศัยการระดมความคิดจากหลายฝ่ายเพื่อแก้ปัญหาและหาทางออกให้กับปัญหานั้นๆ หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นกิจการที่มนุษย์สร้างขึ้นมารับใช้สาธารณะ จึงเป็นสถาบันสาธารณะ (Public Institution)¹ และเป็นสื่อมวลชน ที่ทำหน้าที่เป็นช่องการสื่อสาร และเวทีแห่งความคิดเห็น (Opinion Forum) ให้กับสังคมในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆโดยผ่านหน้าบรรณาธิการ (Editorial Page)

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “เนื้อหา โครงสร้างรูปแบบ และบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวัน” ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมานำเสนอเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์
- 2.แนวคิดเกี่ยวกับนายประตูข่าวสาร (Gatekeeper)
- 3.แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์
- 4.แนวคิด เกี่ยวกับหน้าบรรณาธิการ
5. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดหน้าบรรณาธิการ
- 7.งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

¹ สิริทิพย์ ชันสุวรรณ,หนังสือพิมพ์เบื้องต้น,(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง,2539),หน้า13-14

1.แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าวสารต่างๆแก่สังคม ซึ่งมีผู้นิยามคำว่า "หนังสือพิมพ์" พอสังเขปดังนี้

CATER V. GOOD² กล่าวว่า หนังสือพิมพ์ คือสิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษใหญ่ จำนวนหลายแผ่นพับ มีจุดมุ่งหมายในการเสนอข่าวสารและสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป

JULIAN ADAMS³ กล่าวว่า หนังสือพิมพ์รายวัน คือหนังสือพิมพ์ที่มีออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน ส่วนใหญ่พิมพ์ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ลงข่าวทุกชนิด เช่นข่าวธุรกิจ ข่าวในประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง เป็นต้น โดยที่ข่าวนั้นจะต้องเป็นข่าวสด และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้นหรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน

สุกัญญา ตีระวนิช⁴ กล่าวว่า หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือบอกข่าว หมายถึงตั้งแต่หนังสือข่าวฉบับย่อยๆ ทำด้วยฝีมือของคนเพียง 2-3 คน ไปถึงหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ออกในเมืองใหญ่ๆมีคนทำงานเป็นร้อยเป็นพันคน หนังสือพิมพ์อาจจะออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายบิษั หรือรายเดือนก็ได้

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 ได้ให้คำนิยามของหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์ คือ สิ่งพิมพ์ ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือมีเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม⁵

² Cater V. Good, Dictionary of Education (London : Mc Graw Hill , 1956) , P.637

³ Julian Adams, Press Time 2nd.ed.(New York : Prentice Hall , 1959) ,P 29

⁴ สุกัญญา ตีระวนิช, ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราช (2325-2475) (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 1

⁵ ร.ต.ท.เสถียร วิชัยลักษณ์ และ พ.ต.อ.สีบวงค์ วิชัยลักษณ์, พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นิติเวช, 2526), หน้า 2

กล่าวโดยสรุป หนังสือพิมพ์รายวัน หมายถึง สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีชื่อเดียวกัน ออกเป็นประจำทุกวัน มีลักษณะเป็นแผ่นพับที่มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดพับลอยด์ และนำเสนอข่าวทั่วไปทุกประเภท หรือแบ่งแยกประเภทตามนโยบายของแต่ละฉบับ

ประเภทของหนังสือพิมพ์

แนวคิดความคิดเกี่ยวกับประเภทของหนังสือพิมพ์ อาศัยลักษณะเด่นในการปฏิบัติหน้าที่หลัก ที่แสดงออกมาทางเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ มาเป็นหลักเกณฑ์ มีหลายแนวคิดดังนี้

สิริทิพย์ ชันสุวรรณ⁶ ได้แบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ (Quality Newspaper)

หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเสนอเนื้อหาที่ประชาชนจำเป็นต้องรู้ (Need to Know) เพื่อจะได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม และประเทศชาติขณะเดียวกันเนื้อหาเหล่านี้ก็จะช่วยกระตุ้นเรา และสร้างเสริมให้ผู้อ่านเกิดความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในทางด้านการเมืองการปกครองและการเศรษฐกิจด้วย เนื้อหาที่ประชาชนจำเป็นต้องรู้ (Need to Know) นี้ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นปัญหาสาธารณะทางสังคมการเมือง การเลือกตั้งทั้งในและระหว่างประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจการคลัง เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาต่างๆ ที่กล่าวมา เป็นเนื้อหาที่จัดอยู่ในประเภทข่าวที่ได้รับการตอบสนองช้า (Delayed Reward News)

หนังสือพิมพ์แนวนี้จะเน้นการปฏิบัติภาระหน้าที่หลักในการเสนอความคิดเห็น และอธิบายความหมายของข่าวมากกว่าภาระหน้าที่หลักประการอื่น เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ของหนังสือพิมพ์ จึงเป็นเนื้อหาที่เป็นบทความ (Articles) และข้อเขียนเชิงตีความ (Interpretative Writing) ซึ่งนำเอาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นข่าวและภูมิหลังของข่าว (Backgrounds) มาแสดงอธิบายให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความเป็นมาของเหตุการณ์ที่เป็นข่าวนั้น ละตระหนักถึงความสำคัญของข่าว รวมทั้งจะชี้ให้เห็นถึงผลกระทบ (Effect) อันอาจเกิดขึ้นจากข่าวนั้นๆ ให้ประชาชนทราบ ส่วนภาระหน้าที่ในการเสนอเนื้อหาข่าวนั้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ถือว่าเป็นภาระหน้าที่รอง เหตุนี้ บางครั้งหนังสือพิมพ์ประเภทนี้จึงถูกเรียกว่าเป็น “หนังสือพิมพ์เพื่อเสนอความ

⁶ สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, เรื่องเดิม, หน้า 9-10

คิดเห็น" (Press of Opinions) และที่สำคัญที่สุดคือการทำหน้าที่ผู้นำในการสรรสร้างประชาคม (Lead Public Opinion) มากกว่าการเป็นผู้ตาม

2. หนังสือพิมพ์แนวประชานิยม

หมายถึงหนังสือพิมพ์ประเภทที่มุ่งเสนอเนื้อหาที่คนทั่วไปสนใจใคร่จะรู้ (Want to Know) เอาไว้ "ระดับความรู้ เนื้อหาอาจให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านนอกเหนือจากการให้สิ่งที่ผู้อ่านอยากรู้ด้วย ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมและการฉ้อราษฎร์บังหลวง ข่าวเกี่ยวกับอุบัติเหตุและวิบัติภัย ข่าวเกี่ยวกับกีฬาและการพักผ่อนหย่อนใจ ข่าวเคลื่อนไหวต่างๆในวงสังคม เป็นต้น ข่าวชนิดนี้เป็นข่าวที่จัดอยู่ในประเภทข่าวที่ได้รับการตอบสนองอย่างทันทีทันใด (Immediate Reward News)

ในการดำเนินการปฏิบัติภาระหน้าที่ หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยมนี้จะอุทิศหน้ากระดาษส่วนใหญ่ให้แก่การรายงานข่าวทุกชนิด ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากกว่าที่จะพยายามเผยแพร่ความคิดเห็นเช่น หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ นอกจากนี้ยังเน้นการรายงานข่าวที่รวดเร็ว เน้นความสดทันต่อเหตุการณ์ ทันใจผู้อ่านอีกด้วย หนังสือพิมพ์ประเภทนี้บางถูกเรียกว่า The Press of informations หรือ Supermarket Journalism ที่มีข่าวทุกสิ่งทุกอย่าง แต่อย่างละเล็กละน้อยสำหรับสนองผู้อ่านทุกคน

พีระ จิรโสภณ⁷ ได้จำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ตามลักษณะเนื้อหาออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ (Quality Newspapers)

หมายถึงหนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวหนัก (Hard News) เช่นข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา ข่าวประเภทนี้ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ในการทำความเข้าใจมาก ให้ผลตอบแทนกับผู้อ่านในระยะยาว (Relayed Reward News) กล่าวคือ เป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น รูปแบบในการจัดหน้าเป็นแบบเรียบๆ มีภาพประกอบไม่มากนัก ไม่ใช่สีอื่นนอกจากขาวดำ ผู้อ่านจำกัดอยู่ในแวดวงของผู้มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง หนังสือพิมพ์ที่อยู่ในประเภทนี้ ได้แก่ สยามรัฐ มติชน Bangkok Post และ The Nation

⁷ พีระ จิรโสภณ, ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์, ใน ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, หน่วยที่ 3 (นนทบุรี : สุโขทัยธรรมจริยา, 2532), หน้า 191-193

2. หนังสือพิมพ์เน้นปริมาณ (Quantity Newspaper)

หมายถึง มักเสนอข่าวประเภทข่าวเบา เช่นข่าวอาชญากรรม ข่าวตื่นเต้นหวาดเสียวสนุกสนาน และข่าวอื่นๆ ที่ไม่หนักเกินไปเสนอเนื้อหาสาระที่คนอ่านได้ทุกระดับ ตั้งแต่มีการศึกษาน้อยจนถึงผู้มีการศึกษาสูง ให้ความรู้สึกทางด้านจิตใจทันที (Immediately Reward News) รูปแบบการจัดหน้าประกอบด้วยพาดหัวข่าวใหญ่หลายๆอัน มีภาพประกอบหลายภาพ ทั้งที่เป็นภาพประกอบข่าวและภาพข่าว มีการใช้สีอื่น ๆ นอกจากสีขาวดำเข้าประกอบในหน้าด้วย เช่นสีเขียว แสด ชมพู มียอดจำหน่ายสูง หนังสือพิมพ์ประเภทนี้คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด ดาวสยาม

3. หนังสือพิมพ์ทั้งคุณภาพและปริมาณ

หมายถึงหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างหนังสือพิมพ์คุณภาพ และปริมาณ โดยหน้าแรกมีลักษณะคล้ายปริมาณทั่วไป คือมีสีสัน มีรูปภาพประกอบหลายภาพ มีพาดหัวขนาดใหญ่ เสนอข่าวเบาเร้าอารมณ์ เช่นข่าวอาชญากรรม แต่เนื้อหาภายในเล่มมีสาระค่อนข้างหนักต้องใช้ความรู้ความคิด และให้สาระหนักกว่าหนังสือพิมพ์ปริมาณ หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ ได้แก่ แนวหน้า บ้านเมือง เดลิเมล์

ในงานวิจัยครั้งนี้จะแบ่งหนังสือพิมพ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ ได้แก่ Bangkok Post,สยามรัฐ,มติชน และกรุงเทพธุรกิจ
2. หนังสือพิมพ์แนวปริมาณ ได้แก่ ไทยรัฐ,เดลินิวส์,บ้านเมือง และข่าวสด

2.แนวคิดเกี่ยวกับนายประตูข่าวสาร (Gatekeeper)

นักวิชาการได้นิยามความหมายของ“นายประตูข่าวสาร” (Gatekeeper) ดังนี้
 ชรามม์ (Schramm)⁸กล่าวว่า gatekeeper เป็นผู้ที่มีสิทธิในการเปิดเผยหรือปิดบังข่าวสารที่จะส่งไปยังประชาชน เป็นเสมือนนายทวารของการรับข่าวสารของประชาชน

ไวท์ (White,D.M.)⁹ กล่าวว่า “นายประตูข่าวสาร” คือบุคคลที่ทำหน้าที่กั้นกรอง เลือกรรข่าวสารเพื่อส่งต่อไปยังประชาชน ผู้กั้นกรองจึงอยู่ในฐานะที่จะควบคุมข่าวสารต่างๆที่จะผ่านไปยังประชาชนทั่วไป โดยอาศัยวิธีการคัดเลือกและเรียบเรียงข่าวสารตลอดจนกำหนดเวลา และจัดลำดับความสำคัญของสารนั้นๆ

KERT LEWIN กล่าวว่า นายประตูข่าวสาร คือบุคคลหรือกลุ่มคนซึ่งมีอำนาจที่จะตัดสินใจว่าข่าวสารหนึ่งๆควรปล่อยผ่านไป หรือระงับไว้ ดังนั้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานของนายประตูข่าวสารข่าวสารจะเท่ากับทำให้เกิดความเข้าใจ ในปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจของนายประตูข่าวสารด้วย โดย KERT LEWIN ตั้งข้อสังเกตว่าข่าวสารมักไหลผ่านช่องทางต่างๆ ซึ่งนายประตูข่าวสารจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะยอมให้ข่าวสารใดบางที่ผ่านไปได้อันแนวคิดนี้จะถูกนำมาอธิบายลักษณะการไหลของข่าวในกระบวนการสื่อสารชน (พีระ จิโรโสภณ 2529,หน้า624)

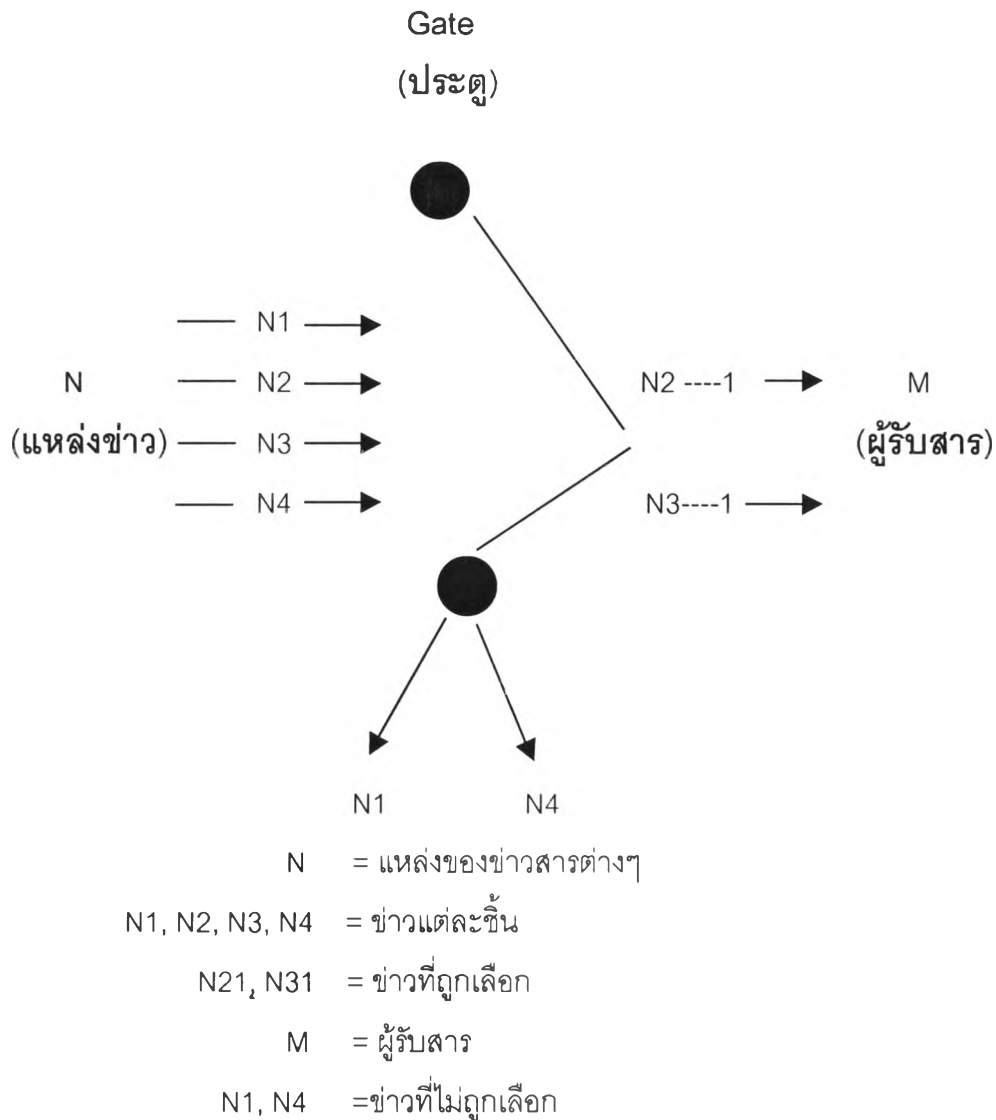
นอกจากนี้สังคมในปัจจุบันการแสดงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของสื่อมวลชนมีมากขึ้น โดยเฉพาะหน้าที่ในตรวจสอบ และเฝ้าสังเกตความเป็นไปของสภาพแวดล้อม ดังนั้นความสำคัญของนายประตูข่าวก็ย่อมมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเช่นกัน เพราะเป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสาร ทั้งในช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการและอย่างเป็นทางการ สำหรับช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ นายประตูข่าวสารคือศูนย์รวมของข่าวลือและเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเครือข่ายของการสื่อสารในสังคม ในช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นทางการ นายประตูข่าวสารก็คือบรรดา นักข่าว บรรณาธิการ ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบ คัดเลือก เรียบเรียงข่าวสาร เพื่อเสนอให้ประชาชนรับรู้ ทั้งบรรณาธิการและนักข่าวจึงอยู่ในฐานะที่จะ “ควบคุม” ข่าวสารต่างๆที่จะผ่านไปยังประชาชน โดยอาศัยวิธี

⁸ พัชรี เขยจรรยา,เมตตา วิวัฒน์านุกูล,ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์,แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์,(กรุงเทพฯ:ข่าว ฟาง,2538)หน้า153-155

⁹ เรื่องเดิม,หน้า103-105

การคัดเลือกและเรียบเรียงข่าวตลกจนการตกแต่ง การจัดหน้าหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการกำหนดข่าวสาร และลำดับความสำคัญของข่าวด้วย¹⁰

จากแนวความคิด เรื่อง "นายประตูข่าวสาร" นี้ ไวท์ (White,D.M.,1950) ได้นำมาใช้ในการศึกษา กิจกรรมของบรรณาธิการข่าวโทรพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับหนึ่งในอเมริกา ซึ่งกิจกรรมในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์นี้มีส่วนคล้ายกับหน้าที่นายประตูข่าวสาร (Gatekeeper) ดังแบบจำลองต่อไปนี้¹¹

ภาพที่ 1 แบบจำลองนายประตูข่าวสาร ของ ดี เอ็ม ไวท์ (1950)

¹⁰ เรื่องเดิม,หน้า154-155

¹¹ ยุพดี สุทธิกุลเจริญ,ทฤษฎีการสื่อสาร,(กรุงเทพฯ:ชวนพิมพ์,2537),หน้า 66-70

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับนายประตู่ข่าวสารกับหน้าบทบรรณาธิการ คือหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ คือเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างหนังสือพิมพ์ และผู้อ่าน โดยหน้าบรรณาธิการจะมีคอลัมน์ข้อเขียนรูปแบบต่างๆที่บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ เป็นผู้คัดเลือกประเด็นข่าวสาร หรือเหตุการณ์นั้น เพื่อสร้างกระแสทางความคิดเห็นต่อประเด็นข่าวหรือเหตุการณ์นั้นๆให้เกิดขึ้นในสังคม

3.แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

ภาระหน้าที่พื้นฐานที่สำคัญมีอยู่ 5 ประการ¹² คือ

1.ภาระหน้าที่ในการเสนอข่าวสาร (To provide information)

ภาระหน้าที่ในการเสนอข่าวนี้เป็นงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่หนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันเป็นอย่างยิ่ง หนังสือพิมพ์ใดที่หาข่าว เขียนข่าว และตีพิมพ์ข่าวออกมาเสนอให้แก่ผู้อ่านได้รับทราบข่าวที่ถูกต้อง ตรงกับข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วน และทันต่อเหตุการณ์ที่ผู้อ่านต้องการจะทราบ มากเท่าใดหนังสือพิมพ์นั้นก็จะเป็นที่นิยมมากเท่านั้น

2.ภาระหน้าที่ในการเสนอความคิดเห็นหรืออธิบายความหมายของข่าว (To offer guidance or to Explain the Meaning of the News)

ภาระหน้าที่นี้หมายถึงหนังสือพิมพ์จะต้องชี้แนะแนวทาง หรืออธิบายไขความ (Interpret) ของข่าว ซึ่งหนังสือพิมพ์สามารถทำได้ โดยการนำเสนอข่าวที่กำลังเป็นปัญหาสาธารณะอยู่ขณะนั้น ในรูปของบทบรรณาธิการ และบทวิจารณ์ ที่รายงานข้อเท็จจริงเบื้องต้น เบื้องหลังของข่าวหรือเหตุการณ์นั้นๆ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

3.ภาระหน้าที่ในการให้ความบันเทิง (To Provide Entertainment)

หน้าที่นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากการอ่านข่าว และบทความ ความคิดเห็นต่างๆ ให้แก่ผู้อ่าน แต่ผู้อ่านบางกลุ่มมีความเห็นว่า หนังสือพิมพ์ไม่ควรจะมีเรื่องราวเกี่ยวกับความบันเทิงเข้ามามีแย่งเนื้อที่ข่าว และบทความอันเป็นวัตถุประสงค์หลักที่หนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอ บุคคลเหล่านี้เห็นว่า ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์หลายฉบับได้ได้อุทิศเนื้อที่อันมีค่าของหนังสือพิมพ์ให้แก่เรื่องราว เกี่ยวกับนวนิยาย ภาพยนตร์ การ์ตูน ฯลฯ มากเกินไป แต่บางครั้ง เช่นการ์ตูนล้อการเมืองในหน้าบรรณาธิการ ในปัจจุบันผู้อ่านก็ให้ความสนใจมากขึ้น เป็นต้น

¹² Duane bradly, The Newspaper : Its Place in a democracy, (N.Y.: Pyramid communications, Inc., 1971),p18-25 (อ้างในสิริทิพย์ ชันสุวรรณ, หน้า 13-16)

สิ่งเหล่านี้ ก็นับว่าจำเป็นสำหรับหนังสือพิมพ์ด้วยเช่นกัน เพราะจะเป็นตัวช่วยกระตุ้นยอดจำหน่าย จำนวนผู้อ่าน รวมทั้งโฆษณา อันมีผลให้หนังสือพิมพ์ดำเนินธุรกิจอยู่รอดได้

4. ภาระหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ (To Serve the Public)

หนังสือพิมพ์มีภาระหน้าที่ ที่จะต้องช่วยยกระดับความเป็นอยู่ และการกินดีอยู่ดี ให้แก่ประชาชน หนังสือพิมพ์ทำโดยการรายงานข่าวให้รัฐบาลได้รับรู้ถึงความยุติธรรมที่ประชาชนได้รับจากการปกครองของรัฐบาล และขณะเดียวกันก็ต้องคอยกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขของสาธารณชนโดยแท้จริง โดยเฉพาะปัญหาที่สำคัญๆ ซึ่งหนังสือพิมพ์อุทิศเนื้อที่ของหนังสือพิมพ์ลงข่าวเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยประชาชน เช่นการเปิดคอลัมน์ข่าวร้องทุกข์ตอบปัญหาสุขภาพ เป็นต้น

5. ภาระหน้าที่ในการคงเป็นสื่อกลางแห่งธุรกิจ (To Stay in Business)

หนังสือพิมพ์ จะยังคงตีพิมพ์ได้ตลอดไป หนังสือพิมพ์จะต้องมีจำนวนผู้ซื้อที่เพียงพอ และจะต้องมีโฆษณามากพอที่จะได้เงินมาเป็นค่าใช้จ่าย และเป็นเงินทุนหมุนเวียนต่อไป ปกติหนังสือพิมพ์มีรายได้จากการจำหน่ายหนังสือพิมพ์นั้น ประมาณ 1 ใน 3 ของจำนวนเงินรายได้ทั้งหมดเท่านั้น ส่วนเงินรายได้ที่เหลืออีกสองในสามได้มาจากการขายโฆษณา และยังคงพยายามหาลูกค้าใหม่ให้เพิ่มขึ้นอีกด้วย เหตุนี้เองที่ทำให้หนังสือพิมพ์ต้องมีข่าวที่ใหม่และสดอยู่ตลอดเวลา ทั้งยังต้องมีรูปลักษณะที่สวยงามสะดุดตา

เกียรติชัย พงษ์พานิชย์¹³ กล่าวถึงมาตรฐานวิชาชีพของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะหนังสือพิมพ์หรือสื่ออื่นๆ ว่าไม่ได้มีพันธะใดๆ มากไปกว่าการที่จะต้องให้สาธารณชนได้รับรู้สิ่งที่สาธารณชนต้องการรู้หน้าที่ หรือพันธะที่หนังสือพิมพ์ต้องทำ คือ

1. หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องสาธารณชน

1.1 การสื่อสารไปยังประชาชน

- ในฐานะนักข่าว คือ การรายงานข่าวที่ถูกต้อง เป็นกลางให้สาธารณชนได้รับรู้ในเรื่องอันเป็นประโยชน์ มีผลกระทบและอยู่ในความสนใจของสาธารณชน

¹³ เกียรติชัย พงษ์พานิชย์, ลองคิดลองเขียน: เรื่องหน้าที่พันธะและการแข่งขันของสื่อมวลชนคนหนังสือพิมพ์, วันนักข่าว 5 มีนาคม 2540, หน้า 105-106

- ในฐานะหมาเฝ้าบ้าน คือ การเสาะแสวงหา และรายงานเรื่องราวอันไม่ชอบมาพากล และเรื่องอันมีเงื่อนงำน่าสงสัย ที่พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่แห่งรัฐ ส่อให้เห็นถึงการแสวงหาผลประโยชน์อย่างไม่ชอบธรรมจากอำนาจหน้าที่ซึ่งมีอยู่
- ในฐานะของผู้ชี้ติติง คือการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระให้กับสาธารณชนได้รับทราบ และพร้อมที่จะวิพากษ์วิจารณ์อย่างอิสระถึงพฤติกรรมในฝ่ายรัฐบาล
- ในฐานะที่ทำหน้าที่ตัวกลางในการแสดงความคิดเห็น คือ การนำเสนอทัศนะอันหลากหลายต่อเรื่องอันเกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณชน
- ในฐานะตัวกลางที่จะช่วยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องอันมีผลในทางปฏิบัติ คือ การให้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับเรื่องของการตัดสินใจในอนาคตที่ประชาชนมุ่งหวังว่าจะมีผลต่อวิถีชีวิตของเขา

1.2 การสื่อข่าวสารจากประชาชน

- ในฐานะเป็นกระบอกเสียงของประชาชน คือ เป็นตัวกลางที่ช่วยให้ประชาชน ได้สื่อทัศนะของตนกระจายออกไปถึงคนอื่นๆอีกจำนวนมาก โดยช่วยให้เขาได้มีช่องทางที่จะได้สื่อทัศนะของเขาไปได้อย่างทั่วถึง

1.3 การสื่อสารไปถึงรัฐบาล

- ในฐานะนักข่าว คือ การช่วยให้รัฐบาลได้ให้ข้อมูลในเรื่องที่เกิดขึ้น ในด้านการเมือง และการบริหารที่เป็นอยู่ในประเทศ และที่กำลังเป็นอยู่ ในโลกปัจจุบัน
- ในฐานะผู้วิพากษ์วิจารณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐต่อการกระทำต่างๆอันผิดปกติที่อยู่ได้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้นั้น ไม่กล้าพูด หรือแตะต้องถึง

1.4 การสื่อข่าวสารจากรัฐบาล

- ในฐานะกระบอกเสียงของรัฐบาล คือ การช่วยเหลือรัฐบาลให้สามารถอธิบายทัศนะ และนโยบายแก่ประชาชนด้วยการเปิดช่องทางให้รัฐบาลมีโอกาสทำได้ ด้วยการที่จะช่วยให้สังคมสามารถดูแลตนเองได้ โดยการช่วยนำเอาตัดสินใจของรัฐบาลมาดำเนินการให้เกิดมรรคผลตามนโยบาย

2.หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องสาธารณชน(แต่เป็นเหมือนพันธะที่ต้องทำ)

- การสื่อข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ
- การให้ข้อมูลข่าวสารทางด้านการศึกษา เช่น การให้ข่าวสารแก่สาธารณชนในเรื่องความรู้ทั่วไป เช่น เกี่ยวกับโลก ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี เป็นต้น
- การให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องเกี่ยวกับบันเทิง เช่น กีฬา ขบขัน เรื่องตลกตลกสาระบันเทิง เป็นต้น
- การให้ข้อมูลข่าวสารด้านธุรกิจต่างๆ เช่น เรื่องด้านการโฆษณาสินค้าในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่วนนี้มีความสำคัญให้หนังสือพิมพ์อยู่ได้

บทบาทหน้าที่เหล่านี้ของหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นการให้ข่าวสารข้อเท็จจริงการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และสาระบันเทิง ล้วนแล้วได้ปรากฏอย่างชัดเจนอยู่ในหน้าบรรณาธิการ ในรูปแบบคอลัมน์ต่างๆ

4.แนวคิดเกี่ยวกับหน้าบรรณาธิการ

หน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป มีองค์ประกอบหลักตามแนวคิดต่างๆ ดังนี้

ดร.ณิ นีรัญรักษ์¹⁴ กล่าวว่า หน้าบรรณาธิการประกอบด้วยความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของตัวหนังสือ ได้แก่ บทบรรณาธิการ และในรูปของภาพเขียน ได้แก่ การ์ตูน รวมทั้งความคิดเห็นข้อเขียนของบุคคลอื่นจากภายนอกหนังสือพิมพ์ เช่นจดหมายจากผู้อ่าน ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ นอกจากจะลงบรรณาธิการ ซึ่งเขียนโดยบุคคลในกองบรรณาธิการแล้ว ยังอาจรับความคิดเห็นจากองค์การธุรกิจขายข่าวอีกด้วย ดังนั้นองค์ประกอบของหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ทั่วไป มีองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

1. มาสท์เฮด (Masthead)
2. บทบรรณาธิการ
3. ภาพล้อ (Editorial Cartoon)
4. จดหมายถึงบรรณาธิการ
5. เสียงจากหนังสือพิมพ์อื่น (Press digest)
6. องค์ประกอบเบ็ดเตล็ด

มาสท์เฮด (Masthead) ส่วนของหนังสือพิมพ์ที่ประกาศชื่อหนังสือพิมพ์ที่ประกาศชื่อหนังสือพิมพ์คล้ายกับบริษัทห้างร้านต่างๆ ประกาศชื่อร้านเรียกว่า มาสท์เฮด เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของหน้าบรรณาธิการ มาสท์เฮด มีชื่อหนังสือพิมพ์ (nameplate หรือ Flag) อย่างที่มีการใช้กันผิดๆในบางแห่ง แต่ชื่อหนังสือพิมพ์จะเป็นส่วนหนึ่งของมาสท์เฮด ส่วนมากมาสท์เฮดมักมีขนาดเล็กและอาจมีข้อความอื่นๆ เช่นวัตถุประสงค์ ชื่อบริษัทของหนังสือพิมพ์ วัน เดือน ปี ที่พิมพ์ อัตราการabonnement รายชื่อบรรณาธิการ ผู้สื่อข่าวแผนกต่างๆ

รวมทั้งองค์ประกอบที่ไม่ค่อยสำคัญ เช่นคำขวัญของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ไม่ว่าจะมาสท์เฮด จะมีรายละเอียดประการใดบ้างก็ตาม จะต้องให้รายละเอียดเหล่านั้นแยกจากกันเป็นส่วนมาก แต่กลมกลืนเป็นหน่วยเดียวกัน ปกติขนาดของมาสท์เฮด ควรเท่ากับความกว้างของคอลัมน์บรรณาธิการ หรือกว้าง

¹⁴ ดร.ณิ นีรัญรักษ์ ,เอกสารการสอนชุดวิชา “การผลิตหนังสือพิมพ์ หน่วยที่ 1-6 “ ,(นนทบุรี:สุโขทัยธรรมมาธิราช,2530),หน้าที่224-227

กว่าคอลัมน์ธรรมดา ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่ต้องลดขนาดของชื่อหนังสือพิมพ์ลงมา ซึ่งจะทำให้เสียลักษณะและความสวยงามของชื่อหนังสือพิมพ์นั้น

บทบรรณาธิการ หมายถึง เรียงความขนาดสั้นซึ่งหนังสือพิมพ์เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือข่าวที่เกิดขึ้น โดยทั่วไปหนังสือพิมพ์มักจะทำให้ความสำคัญกับบทบรรณาธิการเป็นพิเศษ ทั้งในแง่ของการให้เนื้อที่มากสำหรับลงบทบรรณาธิการ และการใช้ตัวอักษรพิมพ์ขนาดพิเศษแตกต่างจากเนื้อหาอื่น

ภาพล้อ (Editorial cartoon) เป็นองค์ประกอบอันสำคัญของหน้าบรรณาธิการ เป็นการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ในรูปของภาพเขียน ภาพล้อสามารถจะเรียกความสนใจจากผู้อ่านหน้าบรรณาธิการได้มากที่สุด ปกติ ภาพล้อจะต้องรวมเอาไว้ทั้ง ความคิด และลักษณะการเขียนภาพที่ดี ภาพล้อที่ดีควรมีคำบรรยายน้อย แต่ให้ความหมายได้มากและเข้าใจได้ง่ายที่สุด

จดหมายถึงบรรณาธิการ เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของหน้าบรรณาธิการ จดหมายจากผู้อ่านที่มีถึงบรรณาธิการอาจมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป หรือเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กำลังเป็นปัญหาของสังคมในขณะนั้น

เสียงจากหนังสือพิมพ์อื่น (Press Digest) ได้แก่ คอลัมน์ที่สรุปความคิดเห็น หรือบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ ผู้ทำหน้าที่อาจเป็นบรรณาธิการ หรือสมาชิกในกองบรรณาธิการก็ได้ โดยเลือกบทบรรณาธิการและทำการสรุปเพื่อลงพิมพ์เฉพาะสาระที่เห็นว่ามีสำคัญพร้อมกับแสดงที่มาของเรื่องที่ลงไว้ด้วย เสียงจากหนังสือพิมพ์อื่นนับเป็นคอลัมน์ที่มีค่าน่าสนใจอย่างหนึ่งของหน้าบรรณาธิการ

องค์ประกอบเบ็ดเตล็ด ซึ่งเป็นเรื่องราวที่อยู่ในดุลยพินิจของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ คอลัมน์ที่ถือเป็นส่วนใหญ่ของหน้านี้ ได้แก่

- ข่าวภาพ
- โคลงกลอน
- ตลกขำขัน
- การ์ตูนเป็นเรื่องสั้นๆ(Comic strips)
- โฆษณา
- มโนสาเร่ (fillers) เป็นต้น

มาลี บุญศิริพันธ์¹⁵ กล่าวถึงหน้าบรรณาธิการ(Editorial Page) ว่า โดยทั่วไปองค์ประกอบของการหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวัน จะประกอบไปด้วยคอลัมน์ต่างๆ ดังนี้

- บทบรรณาธิการ
- การ์ตูน
- บทความทัศนะจากบุคคลภายนอก
- สรุปทัศนะของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ
- จดหมายจากผู้อ่าน
- รายชื่อกองบรรณาธิการ (Masthead)

บทบรรณาธิการ เป็นคอลัมน์ที่เขียนขึ้นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากกองบรรณาธิการให้เขียนขึ้น เพราะถือว่าเป็นเสียงของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ เป็นเพียงคอลัมน์เดียวในหนังสือพิมพ์ที่ไม่ระบุชื่อผู้เขียน เพราะถือว่าเป็นเสียงของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ หนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับจะใช้ตัวอักษรพิมพ์ที่มีลักษณะแตกต่างจากข้อเขียนในคอลัมน์อื่นๆ โดยเฉพาะข้อเขียนในหน้าเดียวกัน

การ์ตูน ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์นิยมสื่อความหมายของเหตุการณ์โดยภาพมากขึ้น เช่นการ์ตูนชุด (หลายภาพจบ) การ์ตูนเรื่องราวและการ์ตูนภาพล้อ ในที่นี้การ์ตูนที่ปรากฏในหน้าบทบรรณาธิการ หมายถึงการ์ตูนภาพเดียว ล้อเลียนการเมืองหรือเหตุการณ์ที่เป็นข่าวนักเขียนการ์ตูนบางคนสามารถสื่อความคิดเกี่ยวกับข่าวผ่านคอลัมน์การ์ตูนเพียงภาพเดียวได้เป็นอย่างดี อาจเป็นการสนับสนุน ได้แย้ง ส่วนใหญ่จะแสดงออกมาในลักษณะการเยาะเย้ย ล้อเลียน (Satire) มากกว่าจะระบุออกมาตรงๆ เช่นการ์ตูนของ ประยูร จรรย์วาทย์, แอ๊ด เดลินิวส์ เป็นต้น

บทความทัศนะจากบุคคลภายนอก ในส่วนนี้บรรณาธิการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็น โดยเขียนเป็นบทความมาลงตีพิมพ์ในหน้าบรรณาธิการ เพื่อแสดงว่าหน้านี้เปรียบเสมือนเวทีความคิดจากหลายฝ่าย และเป็นตลาดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหนังสือพิมพ์และผู้อ่าน ข้อเขียนมักเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่กำลังเป็นข่าว และเป็นเรื่องที่ต้องการข้อยุติอย่างหนึ่งอย่างใดโดยฟังทัศนะจากหลายๆ ฝ่ายด้วย อาจเป็นความคิดเห็นในเรื่องเดียวกับบทบรรณาธิการ หรือคนละเรื่องก็ได้ แต่ต้องอยู่ในความสนใจของประชาชน

¹⁵ มาลี บุญศิริพันธ์, "การเขียนบทบรรณาธิการ " ในการข่าวและบรรณาธิการ หน่วยที่ 8, (นนทบุรี:สุโขทัยธรรมมาธิราช,2530),หน้า572-573

สรุปทัศนะของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ เป็นคอลัมน์ที่กองบรรณาธิการสรุปประเด็นความคิดเห็นที่สำคัญๆของหนังสือพิมพ์ แต่ละฉบับได้แสดงออกทางบทบรรณาธิการประจำวัน อาจจะมีสรุปทั้งหนังสือพิมพ์ในประเทศ และต่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสทราบถึงทัศนะของหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเป็นข่าวด้วย โดยไม่ต้องซื้ออ่านทุกฉบับ

คอลัมน์ตอบจดหมายจากผู้อ่าน ถือเป็นคอลัมน์ที่มีความสำคัญยิ่งคอลัมน์หนึ่งในหน้าบทบรรณาธิการเพราะเป็นช่องทาง (Channel) ที่ผู้อ่านจะได้แสดงความคิดเห็นของตนผ่านหนังสือพิมพ์ และเป็นการป้อนกลับ (Feedback) ของผู้อ่านต่อเหตุการณ์ต่างๆคอลัมน์นี้มีอิทธิพลต่อหน่วยงานสาธารณะในแง่การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน และชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของประชาชนในเชิงสาธารณมติเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดได้เป็นอย่างดี

รายชื่อกองบรรณาธิการ¹⁶ (Masthead) หมายถึงคอลัมน์ที่ล้อมกรอบปรากฏอยู่บนหน้าบรรณาธิการ อาจจะอยู่เหนือคอลัมน์บทบรรณาธิการหรืออยู่ใต้บทบรรณาธิการก็ได้ บางฉบับจะมีเพียงชื่อของหนังสือพิมพ์ปรากฏอยู่เท่านั้น เช่นไทยรัฐและมติชน จากการวิจัยการเขียนบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน 6 ฉบับ ปรากฏว่ามีเพียง 2 ฉบับเท่านั้นคือ สยามรัฐและบ้านเมือง¹⁷ ที่พิมพ์ข้อความที่มีความหมายเหมือนกับคำว่ามาสต์เฮดบนหน้าบรรณาธิการ

Laura Longley Babb¹⁸ ได้รวบรวมแนวคิดของคณะบุคคลทำงานเกี่ยวกับหน้าบรรณาธิการ (Editorial Page) ของหนังสือพิมพ์ The Washington Post ไว้ดังนี้ ส่วนที่จะแสดงออกถึงความเป็นหนังสือทั้งสไตล์และจุดยืน ก็คือหน้าบรรณาธิการ(Editorial Page) และหน้าตรงข้ามหน้าบรรณาธิการ หรือที่เรียกว่า The op-ed Page โดยหน้าทั้งสองนี้ควรมีลักษณะ คือ

¹⁶ ศัพท์านุกรมสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

¹⁷ มาลี บุญศิริพันธ์, การเขียนบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน โครงการวิจัยเสริมหลักสูตร คณะวารสารศาสตร์และการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร, 2527), หน้า 7

¹⁸ Laura Longley Babb of The Washington Post Writers Group, "The Editorial Page" ,p1-7, the United States of America

1. มีความเป็นอิสระสามารถแสดงความคิดเห็นตรงตามความเป็นจริงและเป็นกลาง
2. กระตุ้นและโน้มน้าวให้เกิดการเคลื่อนไหว อย่างใดอย่างหนึ่งทั้งในแง่ของการสนับสนุนหรือขัดแย้ง
3. เป็นการให้คำแนะนำ ตักเตือนอย่างจริงจัง หรือล้อเลียนเสียดสี

ในการทำงานของหนังสือพิมพ์ The Washington Post ในการนำเสนอองค์ประกอบและเนื้อหาแต่ละส่วนของหน้าบรรณาธิการ และหน้า op-ed ก็จะต้องผ่านการประชุม มีทั้งเจ้าของ, บรรณาธิการ, ผู้เขียน และนักข่าว ซึ่งในสมัยก่อนในหน้านี้ก็จะมีการแข่งขันการเสนอข่าวเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าเรื่องอื่นๆ หรือไม่ก็เป็นกระบอกเสียงให้กับเจ้าของหนังสือพิมพ์เพื่อการแข่งขันกับหนังสือพิมพ์อื่นๆ แต่ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจุดยืนและแนวความคิดไป เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรม ผู้คนหันไปสนใจลงทุนธุรกิจอย่างอื่นแทนธุรกิจหนังสือพิมพ์ เมื่อการแข่งขันลดลง บทบรรณาธิการก็ให้ความสนใจกับความคิดเห็นของคนในสังคมมากขึ้น อีกทั้งข่าวหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นทุกวันมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงต้องวิเคราะห์หม่อมมองหลากหลายด้านให้ผู้อ่านได้เห็นชัดเจนขึ้น สรุปได้ว่าแนวคิดต่างๆไปของหนังสือพิมพ์กับหน้าบรรณาธิการคือ ถ้าต้องการกระตุ้นให้มีสังคมแสดงความคิดเห็นมากขึ้น หนังสือพิมพ์จะต้องเปิดโอกาสในการจัดพื้นที่ที่จะเป็นเวทีสำหรับการแสดงความคิดเห็นด้วยการอุทิศเนื้อที่กระดาษของหนังสือพิมพ์ และบทบรรณาธิการที่ดีก็ต้องผ่านการคัดเลือกด้วยความคิดเห็นที่เป็นอิสระในการเสนอประเด็นและมุมมองของผู้เข้าร่วมประชุม และที่สำคัญบทบรรณาธิการเปรียบเสมือนเป็นเสียงของหนังสือพิมพ์นั้นๆ

สำหรับองค์ประกอบของหน้าบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ The Washington Post มีดังนี้

1. บทบรรณาธิการ
2. บทความจากคอลัมนิสต์ประจำองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
3. บทความจากบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ
4. การ์ตูนล้อเลียน (Satire)
5. จดหมายถึงบรรณาธิการ (Letter to Editor)

5. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ¹⁹ คือการทำหน้าที่เปรียบเสมือนหนึ่งตัวแทนของชุมชนในการถ่ายทอดความเป็นไป แก้ปัญหาให้แก่สังคม แล้วยังกระตุ้นสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนทัศนะตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถอธิบายบทบาทและหน้าที่ทั้งต่อผู้อ่าน และต่อหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับได้ดังนี้

1. บทบาทของหน้าบรรณาธิการจากการคาดหวังจากผู้อ่าน

- 1.1 เป็นตัวแทนในการลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อประชาชน ด้วยการสร้างความเข้าใจ อธิบายความเป็นมา ขจัดความสับสนที่ได้มาจากการรายงานข่าวในส่วนต่างๆ ตลอดจนการจัดระบบของข้อมูลที่ยุ่งเหยิงให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ตรงประเด็น
- 1.2 เป็นระบบการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ในสวนรวม พิทักษ์เสรีภาพของมนุษย์และปกป้องความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ
- 1.3 เป็นผู้ช่วยจัดระบบการวิเคราะห์ปัญหา โดยการขจัดความสลับซับซ้อนลึกลับ เกิดจากความยุ่งยากของเหตุการณ์ เปิดโอกาสให้มีการโต้เถียงตามบรรยากาศประชาธิปไตย
- 1.4 กระตุ้น ปลุกฝังให้มีการแสดงออกในทัศนะต่างๆกัน ให้เกิดความหนักแน่นในการตัดสินใจอย่างถูกต้องด้วยเหตุผลที่ผ่านการพิจารณาแล้วอย่างถี่ถ้วน เพื่อหลีกเลี่ยงการที่กระทำเกิดจากอารมณ์ปุถุชน
- 1.5 ช่วยให้ผู้อ่านได้ข้อเท็จจริงในเรื่องเกี่ยวกับข่าวในรายละเอียด และป้องกันการรายงานที่ผิดพลาด ซึ่งเท่ากับเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อข่าว และบรรณาธิการไปในตัว

2. บทบาทของหน้าบรรณาธิการสำหรับหนังสือพิมพ์

- 2.1 เป็นแหล่งสร้างเอกลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ในความรับผิดชอบอย่างกล้าหาญเพื่อชี้นำสังคม

¹⁹ มาลี บุญศิริพันธ์, "การเขียนบทบรรณาธิการ" การข่าวและบรรณาธิการ หน่วยที่ 8 (นนทบุรี: สุโขทัยธรรมาริราช, 2530), หน้า 574-576

2.2 เป็นสื่อกลางในการแสดงถึงอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.3 เป็นตัวชี้แนะและเป็นตัวจักรสำคัญของหนังสือพิมพ์ หน้าบรรณาธิการไม่เพียงแต่มีบทบาทเพื่อสนองแต่เจตจำนงนโยบายของหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อความถูกต้องของสังคม เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีจากผู้อ่าน สร้างความเข้าใจและความผิตชอบต่อการชี้แนะสังคมอย่างยุติธรรม

ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ คือ การแสดงออกถึงการชี้แนะ การคัดค้าน ให้ความรู้ อรรถาธิบาย ให้ความกระจ่าง ปกป้องยกย่อง อธิบายขยายความ เสียสละ สร้างประชาชาติ ต่อสู้ สันติสนุน และความบันเทิง รวมไปถึง การเป็นช่องทางสื่อสารระหว่างผู้อ่านและหนังสือพิมพ์ หรือหน่วยต่างๆของสังคม และเป็นเวทีสาธารณะแห่งความคิดเสรี ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่หนทางในการแก้ปัญหา และพิทักษ์ผลประโยชน์ของสังคม

Philip L.Geyelin²⁰ กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ ว่าจะต้องเป็นผู้สะท้อนให้เห็นแง่มุมของปัญหาในด้านที่ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การรายงานข่าว แต่จะต้องเรียกร้อง กระตุ้น ให้สังคมหันมาสนใจในประเด็นปัญหา และนำไปสู่การร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหา

²⁰ Philip L. Geyelin of The Washington Post, "The Editorial Page" ,p11-22,U.S.A.

6.แนวคิดเกี่ยวกับการจัดหน้าบรรณาธิการ

กว่าที่หนังสือพิมพ์ในแต่ละเล่มแต่ละฉบับออกสู่สายตาประชาชนและเป็นที่ยอมรับต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนการผลิตมากมาย ซึ่งสิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากการรายงานข่าวอย่างถูกต้องเที่ยงตรงจับใจแล้ว กระบวนการสร้างรูปโฉมให้สวยงามและดึงดูดความสนใจแก่ผู้อ่านท่ามกลางภาวะการแข่งขันอย่างสูงของธุรกิจอย่างเช่นในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ทั้งหลายต่างอาศัยเทคนิคทันสมัยในการจัดหน้าในแต่ละหน้าให้มีสีสันและความน่าสนใจมากขึ้น

ดังนั้นองค์ประกอบต่างๆของแต่ละหน้าจะต้องมีการจัดวางอย่างเหมาะสม หรือที่เรียกว่าการตกแต่งหรือการจัดหน้า

วิษณุ สุวรรณเพิ่ม²¹ กล่าวว่า การจัดหน้าหมายถึงการกำหนดตำแหน่งจัดและออกแบบองค์ประกอบต่างๆ อาทิ ภาพ บทความ ข่าว ขนาดตัวพิมพ์ต่างๆ เรียงราวต่าง ฯลฯ

Floyd K. Baskette²² กล่าวว่า การจัดหน้า ตรงกับคำในภาษาอังกฤษอยู่หลายคำ โดยพิจารณาจากลักษณะการทำงานของฝ่ายจัดหน้า ถ้ามองว่าเป็นการจัดเรียงข่าว เรียกว่า “ Make Up” เมื่อเรียงข่าวจนครบหน้าก็สามารถเรียกว่า “การออกแบบการจัดหน้า” (a page design)

โดยสรุปแล้วการจัดหน้า หมายถึงการจัดวางเนื้อหาทั้งหมดที่ได้รับการคัดเลือก เพื่อเสนอในแต่ละวันตามตำแหน่งต่างๆบนหน้าหนังสือพิมพ์ให้ดูสวยงาม ซึ่งต้องกำหนดการวางอย่างมีระเบียบได้สัดส่วนและมีศิลปะ

รูปแบบการจัดหน้าบรรณาธิการ

ชวรัตน์ เชิดชัย²³ กล่าวว่า หน้าบรรณาธิการเป็นหน้าที่มีความพิเศษ อันหมายถึง ความสำคัญของหน้า ซึ่งมีความหลากหลายขององค์ประกอบต่างๆ แต่ด้วยเหตุที่เนื้อหาของหน้ามักจะเป็นเรื่องที่หนักเสียส่วนมาก บางครั้งจึงดูแห้งแล้งผู้ที่ไม่สนใจจริงๆแล้วมักจะไม่อยากอ่าน การจัดหน้าข่าวโดยเฉพาะหน้าแรก ผู้จัดไม่สามารถที่จะควบคุมรูปแบบลักษณะบุคลิกโดยเฉพาะได้ และมีความใกล้ชิดระหว่างผู้เขียน

²¹ วิษณุ สุวรรณเพิ่ม,การตกแต่งต้นฉบับ(Editorial),(กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง,2527)หน้า 210

²² Floyd K. Baskette,Jack Z. Sissors and Brian S. Brook, The Art of Editing (New York:Macmillan Publishing Company,1986,P286 (อ้างในอัญชลี ชัยวรพร,2535)

²³ ชวรัตน์ เชิดชัย,การบรรณาธิการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร,(กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2519),หน้า 321

และผู้อ่านมากกว่าหน้าข่าวทั่วไป ดังนั้นลีลาการจัดหน้าควรมีรูปแบบลักษณะที่มีชีวิตชีวาดึงดูด ปรากฏภาพอิริตรอง ซึ่งจะทำให้หน้าบรรณาธิการเป็นอาหารที่สามารถเชื้อเชิญผู้อ่านได้ โดยถือหลักว่าสร้างความน่าสนใจ พร้อมไปกับแสดงลักษณะเฉพาะที่แตกต่างและดีกว่าหน้าอื่นๆ

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร²⁴ กล่าวว่า หน้าในที่มีความสำคัญต่อการจัดหน้าหนังสือพิมพ์อีกหน้าหนึ่ง ได้แก่หน้าบรรณาธิการ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าตาของหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์คุณภาพ บทบรรณาธิการหรือบทนำเป็นเครื่องแสดงออกถึงความเป็นสื่อมวลชนของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ทุกฉบับจึงให้ความสำคัญต่อการจัดหน้าบทบรรณาธิการให้น่าสนใจโดยคำนึงถึงรูปแบบและเนื้อหาเฉพาะที่ผิดแผกไปจากหน้าอื่นๆ ทั้งนี้เพราะบทบรรณาธิการมักจะถูกมองข้ามจากผู้อ่านโดยทั่วไป ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงยึดหลักในการจัดหน้าบรรณาธิการให้พิเศษ และน่าสนใจผิดแผกไปจากหน้าอื่นๆ ไปก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับก็มีเอกลักษณ์ในการจัดหน้าบทบรรณาธิการเป็นการเฉพาะ เช่นการเลือกหน้าคู่ หรือหน้าคี่

การเลือกหน้าคู่หรือหน้าคี่มีข้อดีข้อเสียต่างกัน กล่าวคือ ถ้าเลือกหน้าคู่ แสดงว่าหนังสือพิมพ์นั้นคำนึงถึงการจัดหน้าตรงข้ามหน้าบรรณาธิการ (Op.ed หรือOpposite editorial page) ซึ่งหน้าตรงข้ามมักจะเป็นบทความ แต่ถ้าเลือกหน้าคี่หน้าตรงข้ามหน้าบรรณาธิการมักจะเป็นข่าวหรือคอลัมน์ประจำ

แต่ไม่ว่าจะเป็นหน้าคู่หรือหน้าคี่ สิ่งที่เหมือนกันก็คือ บทบรรณาธิการจะถูกไว้ในคอลัมน์ซ้ายสุดเสมอ และในหน้าบทบรรณาธิการนี้จะมีองค์ประกอบอื่น ที่ขาดมิได้มักจะเป็นการตั้งคำถาม คอลัมน์ประจำ จดหมายถึงบรรณาธิการ บทความ

เพื่อเน้นความสำคัญของบทบรรณาธิการให้น่าสนใจ จึงมักใช้ตัวพิมพ์ที่ใหญ่กว่าข่าวทั่วๆไป และมีคอลัมน์ใหญ่กว่าและยาวกว่าคอลัมน์ของบทความอื่นๆ ในหน้าเดียวกัน แต่ทั้งนี้ก็มีข้อสังเกตว่าหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายจะมีขนาดคอลัมน์เท่ากับคอลัมน์ประจำหรือเล็กกว่า และใช้ตัวพิมพ์ขนาดเท่ากับเนื้อข่าว

จันทนา ทองประยูร²⁵ กล่าวถึง การจัดหน้าหน้าบรรณาธิการมีลักษณะการจัดวางที่แตกต่างจากหน้าอื่น เพราะมีบทบรรณาธิการที่สะท้อนนโยบายและความเห็นของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับเหตุการณ์สำคัญ

²⁴ เถกิง พันธุ์เถกิงอมร,งานบรรณาธิการ(Roles of Editor), พิมพ์ครั้งที่ 3,2533,หน้า280-282

²⁵จันทนา ทองประยูร,เรื่องเดิม,หน้า104-105

ที่เกิดขึ้น หน้าบรรณาธิการมีความเด่นรองจากหน้าปก จึงควรจัดวางไว้บริเวณส่วนต้นและอยู่หน้าขวามือของหนังสือพิมพ์ เช่นหน้า 3 เป็นต้น นอกจากนี้ยังคงต้องพิจารณาถึงการจัดวางองค์ประกอบดังนี้

1. บทบรรณาธิการควรอยู่มุมบนของหน้าบรรณาธิการ เพราะเป็นตำแหน่งที่สะดุดตาผู้อ่าน และควรวางในตำแหน่งเดียวกันทุกฉบับ เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้ผู้อ่าน

2. พิมพ์ประกาศหรือมาสเฮด(masthead หรือ staff box) ที่แสดงชื่อและสัญลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ รายชื่อบรรณาธิการ กองบรรณาธิการ และข้อความอื่นที่จำเป็นต่อการจัดทำหนังสือพิมพ์ ตำแหน่งของมาสเฮดควรอยู่ใต้บทบรรณาธิการหรืออยู่ในตำแหน่งอื่นตามความเหมาะสม

3. ภาพการ์ตูนล้อการเมือง ซึ่งมักปรากฏในหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับ ภาพการ์ตูนล้อการเมืองมีประโยชน์สำคัญหลายประการ กล่าวคือสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ และกำลังเป็นข่าวในขณะนั้น ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้หน้าบรรณาธิการช่วยกระตุ้นความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อ่าน รวมทั้งดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านด้วย นอกจากนี้จากการที่เนื้อที่ของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่หมดไปกับการนำเสนอเนื้อหาข่าว และเนื้อความอื่นๆ

ดังนั้นการมีภาพวาดลายเส้นแทรกในหน้าหนังสือพิมพ์ จะช่วยเพิ่มความเด่นให้กับหน้าและช่วยให้ผู้อ่านได้พักสายตาจากการอ่านข้อความจำนวนอีกด้วย

4. ส่วนประกอบอื่นๆของหน้าบรรณาธิการ ได้แก่ ข่าว บทความ บทวิเคราะห์ บทวิจารณ์ จดหมายถึงบรรณาธิการ เสียงจากหนังสือพิมพ์อื่น โฆษณา ฯลฯ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ขึ้นอยู่กับนโยบายการจัดทำหนังสือพิมพ์ที่แตกต่างกันไป แต่มีข้อควรระวังในการจัดหน้าคือ ควรจัดวางส่วนประกอบอื่นๆให้อยู่ในตำแหน่งที่ไม่สำคัญและเด่นเท่ากับบทบรรณาธิการ

ดรุณี หิรัญรักษ์²⁶ กล่าวว่า หน้าบรรณาธิการเป็นหน้าพิเศษของหนังสือพิมพ์ และความพิเศษที่ว่านั้นได้แก่ ความสำคัญของหน้า และความหลากหลายขององค์ประกอบต่างๆ แต่โดยเหตุที่เนื้อหาของหน้ามักจะเป็นเรื่องหนักเสียส่วนมาก บางครั้งก็แห้งแล้ง ผู้ที่ไม่สามารถที่จะควบคุมรูปลักษณะของหน้าได้ทั้งหมด บางคราวการจัดหน้าเป็นผลมาจากการผสมผสานกันระหว่างคุณลักษณะของข่าวและรูปแบบที่ต้องการ แต่สำหรับหน้าบรรณาธิการ สามารถที่จะควบคุมเนื้อหาของเรื่องในหน้านี้ได้ และเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นการแสดงออกส่วนตัวมากกว่า เช่น เรื่องของบรรณาธิการหรือผู้เขียนถึงผู้อ่าน ในรูปของบท

²⁶ ดรุณี หิรัญรักษ์ เรื่องเดิม หน้า 227-228

บรรณาธิการหรือจดหมายจากผู้อ่านถึงบรรณาธิการ ก็สะท้อนความเห็นส่วนตัวของผู้อ่าน ดังนั้นแนวความคิดของการจัดหน้าบรรณาธิการ จึงควรตั้งอยู่บนรากฐานความใกล้ชิดมากกว่าหน้าข่าวของหนังสือพิมพ์ สถิติการจัดหน้าควรให้มีรูปลักษณะที่มีชีวิตชีวาดึงดูดสายตา ปราศจากพิธีตรอง สิ่งเหล่านั้นจะทำให้หน้าบรรณาธิการเป็นอาหารที่เชื่อเชิญผู้อ่าน โดยถือหลักว่าสร้างที่น่าสนใจ พร้อมกับแสดงลักษณะเฉพาะที่แตกต่างและดีกว่าหน้าอื่นๆ

การจัดหน้าบรรณาธิการ มีสิ่งที่จะต้องพิจารณาดังนี้

1. มาสท์เฮด ควรวางไว้เหนือบทบรรณาธิการ แต่หนังสือพิมพ์บางฉบับวางไว้ตรงส่วนของคอลัมน์บทบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์อาจวางมาสท์เฮด ไว้ตรงส่วนใดของหน้าก็ได้ ข้อสำคัญจะต้องเป็นส่วนที่ผู้อ่านมองเห็นได้อย่างชัดเจน เหมือนกับการแนะนำชื่อเสียงของหนังสือพิมพ์ก่อนที่จะประกาศความเห็น และข้อความอย่างอื่น

2. ตัวพิมพ์สำหรับบทบรรณาธิการ ควรมีขนาดใหญ่กว่าตัวพิมพ์ข่าวอย่างน้อยก็ให้อ่านง่าย หัวเรื่องของบทบรรณาธิการก็ควรใช้อักษรตัวใหญ่ด้วย หัวเรื่องหลายบรรทัดย่อมจะเด่นสะดุดตาผู้อ่าน และทำให้หน้าตามีความสะอาดขึ้น

3. การใช้องค์ประกอบต่างๆเกี่ยวกับการพิมพ์ในหน้าบรรณาธิการ ควรมีหน้าอย่างน้อย 2 ประการ คือ ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านในบริเวณส่วนที่ไม่สนใจและทำให้ความเห็นต่างไปจากข้อเท็จจริงรูปแบบของหน้าควรจะมีแตกต่างจากหน้าอื่นๆ เช่นการจัดขนาดคอลัมน์กว้างกว่าคอลัมน์ข่าว ถ้าหน้าอื่นมีเส้นกั้นระหว่างคอลัมน์ หน้าบรรณาธิการก็ควรปล่อยให้ช่องว่าง ในทางตรงข้ามด้านหน้าที่เหลือไม่มีเส้นกั้นคอลัมน์ หน้าบรรณาธิการก็ควรมีเส้นกั้นระหว่างคอลัมน์ เป็นต้น

4. ภาพการ์ตูน อาจวางไว้ที่ใดที่หนึ่งในบริเวณหน้าก็ได้ เพราะการ์ตูนเป็นภาพซึ่งผู้อ่านสนใจอยู่แล้ว การจัดหน้าแบบอนุรักษ์นิยม มักวางการ์ตูนไว้ตรงส่วนบนของหน้าอย่างถาวร อย่างไรก็ตามควรให้ความเกี่ยวเนื่องกันเหมาะสมระหว่างชื่อเรื่องของบทบรรณาธิการ และภาพที่นำเสนอ

5. การใช้ตัวพิมพ์ตัวแรกของย่อหน้าให้มีขนาดใหญ่กว่าอักษรอื่นๆย่อมจะช่วยให้หน้าบรรณาธิการมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น บทบรรณาธิการแต่ละย่อหน้ายังอาจเรียงแบบย่อ (indent) เพื่อให้เกิดช่องว่างขาวมากกว่าปกติ

6. ตำแหน่งของหน้าบรรณาธิการ ควรเป็นหน้าซ้ายมือและใกล้ชิดกับหน้าแรกมากที่สุด เพราะหน้าแรกเป็นหน้าที่มีข่าวมากกว่าหน้าอื่น เมื่อผู้อ่านได้อ่านข่าวแล้วก็ควรเปิดโอกาสให้อ่านความเห็นของหนังสือพิมพ์ก่อนอ่านเรื่องอื่น สำหรับบทบรรณาธิการ ควรจัดให้อยู่คอลัมน์ซ้ายมือของหน้า เพราะบริเวณซ้ายมือของด้านบนหน้า เป็นตำแหน่งที่สำคัญที่สุดของหน้าใน บทบรรณาธิการควรได้รับเกียรติให้อยู่ในตำแหน่งดังกล่าว ตำแหน่งอื่นสำหรับบทบรรณาธิการ ได้แก่ ส่วนบนเหนือรอยพับครึ่ง

7. ถ้าโฆษณาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของหน้า ควรจัดให้อยู่ในบริเวณคอลัมน์ที่ 4 ถึงคอลัมน์ที่ 8 ทางขวามือของหน้า หรือจัดให้เป็นกรอบรูปสี่เหลี่ยมตามแนวนอน ตรงส่วนล่างสุดของหน้า ทั้งสองกรณีจะทำให้โฆษณาและเนื้อเรื่องอื่นแยกออกจากกันชัดเจน โฆษณาที่ลงพิมพ์ในหน้าบรรณาธิการ ควรเป็นโฆษณาซึ่งปราศจากภาพถ่ายหรือภาพเขียนที่มีความเข้มจัดหรือดำจัด ทั้งนี้ เพื่อมิให้โฆษณาเด่นกว่าข้อความหรือองค์ประกอบอื่นๆในหน้าบรรณาธิการ

7.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มาลี บุญศิริพันธ์ ได้ศึกษาเรื่องการเขียนบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน ในโครงการวิจัยเสริมหลักสูตร ของคณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ.2527 กล่าว ว่า โดยปกติ หน้าบรรณาธิการ (Editorial page) จะได้รับความสนใจจากผู้อ่านไม่มากนัก ทั้งๆที่ หน้า บรรณาธิการเป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งสะท้อนให้ผู้อ่านได้ทราบและเข้าใจถึง ความเป็นไปของกระแสข่าวและนโยบายของหนังสือพิมพ์ต่อปัญหาบ้านเมือง หน้าบรรณาธิการจึงถือเป็น เวทีแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์อย่างเป็นอิสระต่อปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ทั้งโดยกองบรรณาธิการเอง จากผู้อ่าน และผู้ชำนาญเฉพาะด้านจากผลการสำรวจงานวิจัยครั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นการสำรวจความนิยมผู้ อ่านบทบรรณาธิการรายวัน เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2526 ยืนยันได้ว่าความนิยมการอ่านบทบรรณาธิการ ของผู้อ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยปรากฏว่าในจำนวนผู้ตอบ 160 คน มีผู้อ่านบทบรรณาธิการเป็น ประจำเพียงร้อยละ 18.13 อ่านเป็นครั้งคราวร้อยละ 42.5 และไม่อ่านบทบรรณาธิการเลยร้อยละ 39.38

Blanchart, L.R.²⁷ ชี้ให้เห็นว่า ผลการสำรวจความน่าสนใจของหน้าบรรณาธิการ พบว่า ผู้ตอบร้อย ละ 59 “เห็น” การ์ตูน ร้อยละ 82 “เห็น” คอลัมน์จดหมายถึงบรรณาธิการ ร้อยละ 54 “เห็น” คอลัมน์อื่นๆ และร้อยละ 60 “เห็น” บทบรรณาธิการก่อน จากการสำรวจความสนใจหรือความนิยมในการอ่านบท บรรณาธิการและหน้าบรรณาธิการ จะเห็นได้ว่าความสนใจอ่านนั้นนอกจากขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนหนึ่ง แล้ว ยังขึ้นอยู่กับลักษณะอาชีพและความจำเป็นอย่างอื่นอีกด้วย กล่าวคือ ในกลุ่มอาชีพราชการและนัก ศึกษาส่วนหนึ่งมีความจำเป็นต้องศึกษาและรอบรู้ถึงปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสายงานรับผิดชอบเพื่อ ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ขณะที่กลุ่มอาชีพรับจ้างเอกชน ไม่ได้อ่านด้วยเหตุผลต่างๆ ส่วนใหญ่ เพราะไม่เห็นความสำคัญ อ่านยาก ไม่น่าสนใจ ไม่รู้จักบทหน้า ถึงเวลาแล้วเวลาของการพัฒนาสังคมให้ไป สู่สังคมประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ที่หนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชนที่ต้องแสดงความคิดเห็นตามปรัชญา ของสังคมประชาธิปไตย

ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงต้องหันมามองย้อนมองตัวเองในอดีตว่าได้ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์หรือจุด ยืนของตนมากน้อยแค่ไหน และทำไมผู้อ่านจึงไม่ให้ความสนใจอ่านบทหน้าหรือบทบรรณาธิการในหนังสือ พิมพ์ รวมทั้งนโยบายการให้ความสำคัญของหนังสือพิมพ์และรูปโฉมการจัดหน้ามีความสนใจและสามารถ ดึงดูดใจผู้อ่านหรือไม่

²⁷ Blanchart, L.R. Editorial page Shorts, (N.Y.: Rochester Institute of Technology, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) p.7. (อ้างในมาลี บุญศิริพันธ์, 2527)

Ernest C. Hynds²⁸ ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเห็นของบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวันในสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ” ในปี 1992 ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้ยึดพื้นฐานผลและกระบวนการของการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของหน้าบรรณาธิการในปี 1975 และ 1983 มาใช้ในการเปรียบเทียบครั้งนี้ด้วย และผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า บรรณาธิการและบรรณาธิการหน้าบรรณาธิการส่วนใหญ่ เชื่อว่าหน้าบรรณาธิการมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดหาข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์ต่างๆ และเป็นเวทีสาธารณะช่วยในการตัดสินใจ รวมทั้งยังเป็นผู้เปิดประเด็นข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่สำคัญๆ ให้กับผู้อ่าน และผลการวิจัยในครั้งนี้นี้ยังพบว่าหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ (มียอดพิมพ์ 100,000 หรือมากกว่าฉบับ) มีหน้าบรรณาธิการและหน้าตรงข้ามบรรณาธิการทุกวันและวันอาทิตย์ถึงร้อยละ 95 ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก ปี 1983 ที่มีเพียงร้อยละ 85 เท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเรื่อง “บทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย : เนื้อหา และกระบวนการเขียน” ของเพียงเพ็ญ หุมนานนท์²⁹ ได้ศึกษาการนำเสนอเนื้อหา รูปแบบ วิธีการตั้งชื่อเรื่อง วิธีการสรุป องค์ประกอบโครงสร้างการเขียนบทบรรณาธิการ และความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของบทบรรณาธิการกับเนื้อหาข่าวที่ตีพิมพ์ในหน้าหนึ่งวันเดียวกันของหนังสือพิมพ์รายวัน จำนวน 6 ชื่อฉบับ ตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนธันวาคม 2535 ผลการวิจัยพบว่าบทบรรณาธิการหรือบทหน้าหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่มีเนื้อหาเน้นเรื่องราวทางเมือง รูปแบบของบทบรรณาธิการมีรูปแบบโน้มน้ำหนักกระตุ้นให้เกิดการกระทำมากที่สุด และแบบเน้นเชิงน้อยที่สุด การนำเสนอองค์ประกอบของโครงสร้างการเขียนทางด้านประเด็นข่าวหรือเกริ่นนำมากที่สุด และองค์ประกอบทางด้านการอธิบายภูมิหลังของเหตุการณ์น้อยที่สุด และเนื้อหา รูปแบบของบทบรรณาธิการ องค์ประกอบโครงสร้างการเขียนบทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันไทยมีความสัมพันธ์กับประเภทของหนังสือพิมพ์

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาลี บุญศิริพันธ์ (2527) กล่าวคือหนังสือพิมพ์คุณภาพ(มติชน,สยามรัฐ)มีความถี่ในการเลือกเขียนบทบรรณาธิการที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับข่าวหน้าหนึ่งมาก ในขณะที่หนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณ(ไทยรัฐ,เดลินิวส์) มีความถี่ของเรื่องที่เขียนสัมพันธ์กับกระแสเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆไปมากกว่า

²⁸ Ernest C. Hynds, Editors at Most U.S. Dailies See Vital Roles For Editorial Page, Journalism Quarterly, Vol 71 No.3-4, 1994

²⁹ เพียงเพ็ญ หุมนานนท์, “บทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันไทย: เนื้อหาและกระบวนการเขียน”, (กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536)